

УДК 378.047:339.9

Давидова Жанна Вадимівна
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри іноземних мов та перекладу
Харківський національний економічний університет ім.С.Кузнеця
м.Харків, Україна

ІНФОРМАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Стаття присвячена проблемі спрямування підготовки менеджера зовнішньоекономічної діяльності на роботу з інформацією. Проаналізовано основні тенденції економічного розвитку суспільства, а саме перехід до «інформаційного суспільства» та «інформаційної економіки». Означені трансформації обумовлюють необхідність змін у професійній підготовці менеджерів ЗЕД в умовах вищої освіти. Обґрунтовано важливість формування інформаційної компетентності майбутніх економістів на основі сучасних професійних вимог та визначено її місце у загальній структурі професійної компетентності фахівця.

Ключові слова: інформація, інформаційне суспільство, інформаційна економіка, менеджери зовнішньоекономічної діяльності, інформаційно-аналітична компетентність, професійні вимоги

Вступ. Інформаційний вибух, що стався у другій половині ХХ ст. став визначальним фактором суспільного розвитку. Він призвів до суттєвих змін у способі життя як окремих людей, так і світового суспільства взагалі. Виникла необхідність розробки способів оптимізації процесів, пов'язаних зі створенням, використанням, зберіганням та пошуком інформації. В зв'язку з цим з'явилися такі фундаментальні поняття як «інформаційне суспільство» та «інформаційна економіка», якими визначається інформаційна обумовленість соціального та економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато філософів, істориків та інших вчених дійшли висновку, що на заміну індустріальній епосі приходить «інформаційне суспільство». Ф.Махлуп та Т.Умесао визначають «інформаційне суспільство» як таке, в якому є безліч якісної інформації, а також засоби для її розподілу [1; 2]. Становлення інформаційного суспільства пов'язано з розробкою та використанням інформаційних технологій. Д.Белл вважає «інформаційне суспільство» синонімом до «постіндустріального суспільства», де головною відзнакою є збільшення кількості та значущості інформації [3]. Крім того Д.Белл зазначає, що визнання провідної ролі інформації підвищує роль освіти та науки у суспільстві, а також якісних повних знань в цілому.

Продовжувачі концепції «інформаційного суспільства» Е.Гофлер, Е.Масуде, Ю.Мисников, Н.Моїсеев, О.Урсул, В.Червоний також дотримуються позиції першорядності якісних, достовірних знань у розвитку та становленні суспільства.

Метою статті є аналіз основних тенденцій економічного та соціального розвитку, які обумовлюють необхідність спрямування педагогічного процесу вищих на інформаційну підготовку фахівців зовнішньоекономічної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Перехід до інформаційного суспільства не може не торкатися й сфери економіки, де інформація обумовлює ефективність усіх напрямів економічної діяльності. На початку 1960-х років виникло поняття «інформаційна економіка». Але вчений М.Кастельс доповнив це поняття у відповідності з сучасною ситуацією ввів таке поняття як «інформаційна економіка», що означає «інформаційна/глобальна». «Тобто інформаційна економіка, тому що продуктивність й конкурентоспроможність факторів або агентів в економіці (фірма, регіон, нація) залежать у першу чергу від їхньої здатності генерувати, обробляти й ефективно використовувати

інформацію, що базується на знаннях. Глобальна – тому що головні види економічної діяльності, такі як виробництво, споживання й циркуляція товарів й послуг, а також їх складника (капітал, праця, сировина, управління, інформація, технологія, ринки) організуються в глобальному масштабі, безпосередньо з використанням розгалуженої мережі, що пов'язує економічних агентів. У нових історичних умовах досягнення певного рівня продуктивності й існування конкуренції можливо лише всередині глобальної взаємозв'язаної мережі» [4, с.47].

На його думку глобальна мережа є результатом революції у сфері інформаційних технологій, яка створила матеріальну основу глобалізації економіки.

Виникло співвідношення між соціальними процесами свідомості й обробки символів (культура суспільства) та здатністю розподіляти товари та послуги (виробничі сили). Тобто М.Кастельс ототожнює людську думку з виробничою силою.

Класичний підхід до економічного розвитку за А.Смітом, Д.Ріккардо, Дж.Міллем, Л.Вальрасом визначає три основні фактори виробництва – працю, землю та капітал. Зараз, за новою концепцією «інформаційної економіки» саме інформація і є тим основним капіталом, який визначає продуктивність. При цьому цю інформацію можна створити самому, можна купити й можна продати.

Дослідники Дж.Акерлоф, Дж.Стигліц, М.Спенс та інші підкреслювали важливість інформації в зв'язку з невизначеністю на ринку та її неповнотою для суб'єктів ринку. Але такий підхід не є повним і не відображає усіх аспектів використання інформаційного капіталу в економіці.

Продуктивність й конкурентоспроможність є тими процесами, що обумовлюють глобальну економіку. Продуктивність визначається головним чином інновацією, а конкурентоспроможність гнучкістю. Інформаційні технології й культурні можливості їх застосування є вирішальними для здійснення нових виробничих функцій. Тобто, базовою умовою досягнення ефективності економічних процесів є правильне використання наявної інформації та знань, вміння їх інтерпретувати та трансформувати. Інформаційну обумовленість основних економічних процесів представлено на рисунку 1.

У новому інформаційному способі розвитку джерело продуктивності полягає в технології генерування знань, обробці інформації й символічної комунікації. Тобто, знання й інформація є нагально важливими компонентами економічного розвитку.

Інформаційна обумовленість економічного зрос-

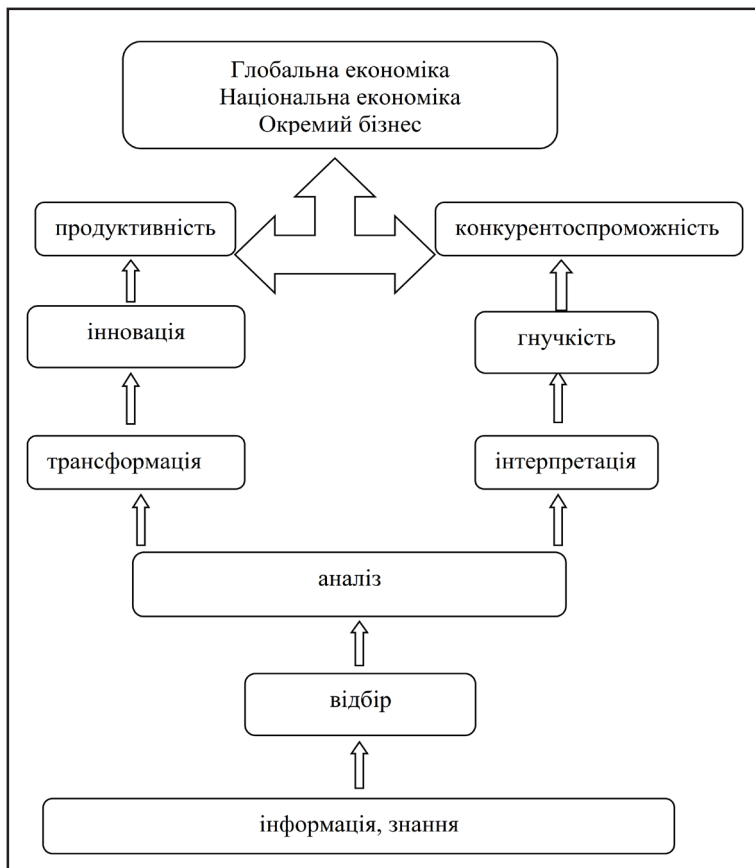

Рис.1 Інформаційна обумовленість основних економічних процесів

тання висуває на перше місце суб'єктивний фактор, тобто діяльність менеджерів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), у компетенції яких є забезпечення економічних процесів якісною інформацією, як основою економічного розвитку. У професійних вимогах до менеджерів ЗЕД зазначено, що його професійна діяльність полягає у: аналізі попиту та пропозиції; укладанні та супроводі зовнішньоторгових контрактів; розробці та розвитку нових напрямів ЗЕД компанії; формування та розширення клієнтської бази за кордоном; ведення перемовин та ділової переписки тощо.

Серед функцій менеджера ЗЕД зазначено: організація встановлення зв'язків з фірмами інших країн; організація підготовки й участі в перемовинах з інофірмами; організація збирання, систематизації, вивчення й узагальнення інформаційних матеріалів з маркетингу, з економіки підприємств, з якими укладено договори про співпрацю тощо.

Обов'язками менеджерів ЗЕД є: здійснення керівництва розробкою пропозицій й заходів з розвитку прогресивних форм зовнішньоекономічного співробітництва з іноземними державами; розробка техніко-економічного обґрунтування з встановлення зв'язків; розроблення рекомендацій з розвитку нових форм зовнішньоекономічного співробітництва; складання обзорів про конкурентоспроможність; організація праці зі збільшення обсягів експортних поставок.

Серед професійних компетенцій, якими має володіти менеджер ЗЕД виокремлено такі: знання нормативних правових актів, матеріалів з ЗЕД; напрями й перспективи економічного, технічного й соціального розвитку галузі й підприємства; знання методів аналізу й системи збирання, обробки й передачі інфор-

мації; знання основ організації рекламної діяльності й видів реклами; знання прийомів, методів ведення перемовин й спілкування з людьми тощо.

Як можна побачити з вказаної вище інформації, діяльність фахівця ЗЕД лежить у сфері новацій, ефективність якої залежить головним чином від якості знань у цьому напрямі, основою яких є правильно відібрана, інформація, яка у має бути проаналізована, проінтерпретована та трансформована.

Аналізуючи структуру професійної компетентності фахівця ЗЕД, Л.С.Отрощенко окремо виділяє інформаційний компонент, поряд з функціональним, методологічним, соціальним та особистісним [5, с.27]. На її думку інформаційний компонент включає в себе медійний (вміння фахівця орієнтуватися в потоці інформації, працювати з різними джерелами інформації, зберігати та використовувати інформацію тощо) та інформаційно-аналітичний (наявність системи знань про процеси мислення, вміння фахівця сприймати, узагальнювати, аналізувати та критично оцінювати професійно важливу інформацію, приймати рішення в непередбачуваних ситуаціях із використанням інформаційних технологій, відповідальність за можливі наслідки діяльності в інформаційному просторі, наявність інформаційної культури тощо) складники.

Тобто, інформаційна компетентність як інтегративна якість особистості є однією з найважливіших професійних характеристик менеджера ЗЕД, що, за визначенням С.В.Тришиної, є «результатом відображення процесів відбору, засвоєння, переробки, трансформування, генерування інформації в особливий тип предметно-специфічних знань, які дозволяють виробляти, приймати, прогнозувати та реалізувати оптимальні рішення у різноманітних сферах діяльності» [6, с.1].

Одним з головних завдань фахівців ЗЕД є встановлення ефективних міжнародних зв'язків, що ускладнюється тим фактом, що вони мають працювати з великими обсягами різнопланової інформації у різноманітному професійному та соціокультурному контексті. Саме вміння правильно розуміти та інтерпретувати отриману інформацію визначають успішність подальшої професійної діяльності у сфері міжнародного бізнесу. Тобто у відповідності з новими вимогами, педагогічний процес вищу при підготовці менеджерів ЗЕД має бути суттєво доповнений розгорнутим аналізом системи знань конкретних професійних інформаційних ресурсів, що відображає увесь комплекс специфічних завдань, які визначають майбутній зміст професійної зовнішньоекономічної діяльності як у спеціальних питаннях, так і у широкому колі загальних питань. Крім того, в зв'язку з тим, що робота менеджера ЗЕД складається значним чином з інформаційних відносин, пов'язаних з обортом інформації, необхідно розглянути завдання озброєння майбутніх менеджерів ЗЕД методами, прийомами і технологіями з одержання, збирання, обробки та зберігання інформації, її трансформації та передавання.

Висновки. Формування інформаційної компетентності менеджерів зовнішньоекономічної діяльності є актуальним завданням сучасної вищої освіти. Педаго-

гічний процес з підготовки фахівця з зовнішньоекономічної діяльності має включати адаптовану до нових сучасних вимог педагогічну систему, метою якої є формування компетентного менеджера ЗЕД, основою професійної діяльності якого є здатність ефективно працювати з інформацією та її інтерпретувати.

Список використаної літератури

1. Machlup F. The Production and Distribution of Knowledge in the United States. – Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1962. – 416 p.
2. Umesao T. Japanese Civilization in the Modern World / Umesao Tadao, Yoshida Shuji, Schalow Paul. – Osaka : National Museum of Ethnology, 2003. – 151 p.
3. Bell D. The Coming of the Post-Industrial Society, A Venture in Social Forecasting, London: Heinemann, 1976. – 24 p.
4. Castells M. The Information Age: Economy, Society and Culture Volume 1: The Rise of the Network Society. 2nd ed. – Oxford: Wiley Blackwell, 2010. – P.162
5. Отрошенко Л.С. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців зовнішньоекономічного профілю у вищій освіті Німеччини [Текст] / Л.С.Отрошенко: монографія / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2010. – 169 с.
6. Тришина С.В Информационная компетентность как педагогическая категория [Электронный ресурс] / С.В.Тришина // Интернет-журнал «Эйдос». – URL (10.09.2005): <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-11.htm>

Стаття надійшла до редакції 27.09.2017 р.
Стаття прийнята до друку 05.10.2017 р.

Давыдова Жанна

кандидат педагогических наук, доцент
доцент кафедры иностранных языков и перевода
Харьковский национальный экономический университет им.С.Кузнеця
г.Харьков, Украина

ИНФОРМАЦИОННАЯ НАПРАВЛЕННОСТЬ ПОДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРА ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Статья посвящена проблеме направления подготовки менеджера внешнеэкономической деятельности на работу с информацией. Проанализированы основные тенденции экономического развития общества, а именно переход к «информационному обществу» и «информационной экономике». Обозначенные трансформации обуславливают необходимость изменений в профессиональной подготовке менеджеров ВЭД в условиях высшего образования. Обосновано важность формирования информационной компетентности будущих экономистов на основе современных профессиональных тренировок и определено её место в общей структуре профессиональной компетентности специалиста.

Ключевые слова: информация, информационное общество, информационная экономика, менеджеры внешнеэкономической деятельности, информационная компетентность, профессиональные требования.

Davydova Zhanna

Candidate of Pedagogical Science, Associate Professor
Department of Foreign Languages and Translation
S.Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine

INFORMATION-ORIENTED TRAINING OF PROSPECTIVE MANAGERS OF FOREIGN ECONOMIC AFFAIRS IN UNIVERSITIES

The article considers the urgency of adding information-oriented component to training prospective specialists of Foreign Economic Affairs in universities. Global trends of social transformation into “information society” and “information economy” are analyzed. The basic condition for achieving efficiency of economic processes is the proper use of available information and knowledge, a person’s ability to interpret and transform it. The new informational mode of development the source of productivity lies in the technology of generating knowledge, information processing and symbolic communication. Thus, knowledge and information are urgently important components of economic development.

These tendencies call for urgency of changing ways of training Foreign Affairs Specialists in the universities. The importance of information competence formation is grounded on the background of modern demands to such specialists. professional foreign trade activity lies in the field of innovation, the effectiveness of which depends mainly on the quality of knowledge in this area, which are based on the properly selected information that has to be analyzed, interpreted and transformed.

Key words: information, information society, information economy, managers of foreign economic affairs, information competence, professional demands.